

Pressemelding fra utvalget som har vurdert langsiktige perspektiver for SPU:

Fondet i en brytningstid

Dato: 26.9.2022

Verden er i endring, makt forflyttes og rivaliseringen mellom stormaktene er tiltakende. Økonomi, handel og investeringer brukes i økende grad som virkemidler i den geopolitiske rivaliseringen. Disse utviklingstrekkene er forsterket etter Russlands invasjon av Ukraina og den økte spenningen mellom Kina og USA.

De internasjonale endringene vil påvirke forvaltningen av Statens Pensjonsfond Utland (SPU)

Fondets investeringsmodell har tjent fellesskapet godt og er et godt utgangspunkt for å håndtere en omskiftelig verden også i fremtiden. Samtidig krever omstendighetene at kunnskapsgrunnlaget styrkes og at fondet håndterer økt geopolitisk risiko.

Bakgrunn: Utvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon i 2021 for å belyse langsiktige perspektiver for Statens pensjonsfond utland (SPU). Utvalget ble bedt om å analysere hvordan ulike utviklingstrekk i internasjonal økonomi og politikk kan påvirke avkastning og risiko, samt vurdere betydningen av disse endringene for forvaltning og styring av SPU. Utvalget leverer i dag sin rapport til Finansdepartementet: NOU 2022: 12 Fondet i en brytningstid.

Forvaltningen bør rigges for mer krevende tider

- Fondet har lenge høstet gevinster av globalisering og teknologisk utvikling. Men Norge kan ikke basere seg på at de internasjonale politiske og økonomiske rammebetingelsene vil være de samme, og like gunstige som de har vært, sier utvalgets leder Ulf Sverdrup.

- Usikkerheten er stor, men avkastningen kan bli lavere enn vi er vant til, samtidig som et nytt og komplisert risikobilde kan gjøre forvaltningen vanskeligere, fortsetter Sverdrup.

Modellen er god

Investeringsmodellen med bred diversifisering er et godt utgangspunkt for å håndtere en omskiftelig verden. Fondet har en langsiktig investeringshorisont og høy evne til å bære finansiell risiko.

- Men, SPU skiller seg i noen grad fra andre investorer med hensyn til eierskap, størrelse og tidshorisont, og vi må sørge for at fondet har god evne til å håndtere ulike typer risiko, herunder politisk risiko, sier Sverdrup.

- SPU er tjent med klare regler og prosedyrer, men i lys av et mer omskiftelig risikobilde peker utvalget på fordelene av en viss fleksibilitet i forvaltningen for å bedre håndtere ikke-finansiell risiko, som er viktig for fondets tillit, legitimitet og omdømme. Dette kan for eksempel tilsa at Finansdepartementet ikke automatisk følger beslutningene til indeksleverandøren, eller at Norges Bank innenfor målet om høyest mulig avkastning velger å investere annerledes enn referanseindeksen, fortsetter Sverdrup.

En demokratisk bragd

- Fondet er en demokratisk politisk bragd, bygd på ansvarlighet, kunnskap og dyktighet. Det har vært en klok forvaltning både av olje- og gassressursene på sokkelen og av fondet, sier Ulf Sverdrup.

En suksessfaktor for fondet har vært at det stadig er utviklet siden det ble etablert, og tradisjonen med en gradvis og godt faglig fundert videreutvikling bør derfor fortsette.

Investorstat

Spissformulert kan vi si at Norge er i ferd med å bli en investorstat. Risiko knyttet til petroleumspriser er gradvis erstattet av risiko knyttet til internasjonale finansmarkeder. Fondet er også blitt en stadig viktigere kilde til finansiering av offentlige utgifter; en av fem kroner i statsbudsjettet kommer fra fondet.

- Fondet gir Norge muligheter andre land ikke har, men fondet former også i økende grad Norges omdømme. Fondet er ikke et utenrikspolitisk instrument, men det er stadig viktigere for Norges forhold til omverden, sier utvalgslederen.

Fondets omdømme er stort sett positivt, men det kan bli mer omstridt i fremtiden. Vi har sett at uroen i Europa i tilknytning til Russlands krig i Ukraina har satt søkelys på Norge og fondet, og vi må forvente at et fond bygd på petroleumsinntekter kan møte kritiske blikk i fremtiden.

Evnen til å møte en brytningstid

Fondet er blitt større og viktigere for norsk velferd, derfor vil konsekvensene av negative hendelser ha større betydning.

- Det er ikke noen steder å «gjemme seg» for et så stort fond. Vi må derfor være mentalt og politisk forberedt på svingninger, at modellen vil bli utfordret, og at forvaltningen kan bli mer krevende, sier Sverdrup.

Han legger til at vi må være ærlige om de mange dilemmaene som fondet møter. Utvalget beskriver for eksempel en internasjonal utvikling i retning av mer autoritære styresett og en svekkelse av demokratiet i mange land. Dette gjør at ansvarlig forvaltning kan bli viktigere, men også mer krevende.

- Vi må være vare for at det kan oppstå et gap mellom forventningene til det etiske rammeverket og hva det er realistisk å oppnå, sier Sverdrup.

Utvalget anbefaler

- I en tid med store internasjonale omveltninger er det viktig med en god situasjonsforståelse og at kunnskapsgrunnlaget styrkes. Kunnskap og forankring kan klargjøre eiers risikotoleranse og styrke den risikobærende evnen.
- Geopolitisk risiko bør inngå i den samlede risikovurderingen.
- Utvalget anbefaler ikke i dag å utelukke jurisdiksjoner, men går gjennom de prosedyrer og handlingsmuligheter som finnes. Dersom det i fremtiden kan være behov for utelukkelse av land, bør slike beslutninger være veloverveide og fattes på politisk nivå.
- I lys av utsikter til mer skiftende omgivelser, bør man foreta mer jevnlig gjennomgang av investeringsstrategien.
- Finansdepartementet bør etablere et uavhengig råd med oppgave å utrede og vurdere ulike sider ved fondet, herunder geopolitiske problemstillinger.
- Finansdepartementet bør gå gjennom mandatet for å sikre at Norges Banks strategi og risikotaking er i tråd med SPUs overordnede interesser. Samtidig som styringsstrukturen må gi klare ansvarlinjer og legge til rette for en god virksomhetsstyring, bør det vurderes om det er hensiktsmessig med et noe mer overordnet og prinsippbasert mandat for forvaltningen.

- Endringer i internasjonal politikk har også betydning for den operasjonelle risikoen i forvaltningen. Fondet er et naturlig mål, både for cyberangrep, men også for ulike kampanjer knyttet til desinformasjon eller annen form for undergraving som kan svekke tilliten til fondet. Fondet må ha gode systemer og beredskapsplaner.

- Å være en stor investor innebærer et stort ansvar, og det er ikke til å unngå at man vil møte krevende etiske og politiske avveininger. Politisk klokskap og god forvaltning vil være nødvendig for å navigere et nytt risikobilde slik at fondet kan være til nytte også for fremtidige generasjoner, sier Sverdrup.

Kontaktperson: Ulf Sverdrup (utvalgets leder), tlf +47 9344 9730, Ulf.Sverdrup@nupi.no.

[Utvalgets utredning NOU 2022: 12 Fondet i en brytningstid](#)